

Уроки самопробачення

ІРИНА ПУСТИННИКОВА

26 ТРАВНЯ 2022

Тренд весни-2022 серед цивільного населення України — всепрощення і знімання каменів із душі за допомогою громадської думки. Зболене, закривавлене, скалічене війною суспільство доброю вихователькою гладить кожного по голові та переконує, що всі наші дії — слухні та правильні. Уперше відчуваю таке за свого життя, звикнути поки що важко.

Eleonora Simeoni

Ти виїхала в Європу, рятуючи дітей? Правильно зробила. Ти лишилася в Україні? Так і треба. Ти в окупації ходиш на проукраїнські мітинги? Героїня. Ти в Херсоні, але мовчиш, зціпивши зуби, душа ніби закрижаніла, а серце чекає, коли прапори навколо нарешті зміняться на рідні? Усе слушно. Схудла на шість кілограмів? Це нормально, нерви ж які. Від стресу весь час хочеш їсти й у старі речі вже не поміщаєшся? Нерви ж які-2. Ти волонтериш? Молодець! Ти не волонтериш? Усе одно молодець — у кожного свій поріг витривалості, головне зараз вижити і залишитися сильними. Нам уже пояснили про три захисні реакції психічної системи — і про те, що і «бий», і «біжи», і «завмири» є нормальним станом. Норма — це і працювати шалено, до незносної втоми, за трьох, забуваючи поїсти, і відмежуватися від усього світу, заглибившись у себе й там намагаючись знайти якір, порятунок, надію.

Ми ніколи ще не були такими одностайними в головному: нам важливо зараз бути. Просто бути і все. Якими вже є і хоч би де перебували. Шок і біль, які кожне з нас переживає з 24 лютого, такі серйозні, що громадська думка перетворилася на колективного психотерапевта й веде нас через чорноту війни за руку: будь в Україні / тимчасово їдь з неї, працюй / не соромся відпочивати, допомагай / проси про допомогу — головне, живи.

Це трохи дезорієнтує, бо ми звикли до виразнішої дихотомії: так чинити добре, а так — погано. Тим більше, що зараз напрочуд ясно видно, де зло, а де добро. Хто — зло, а хто — добро. Та, здається, саме так і треба: вибирай свій шлях порятунку себе і не забувай, якщо можеш, про порятунок країни.

Коли в березні 2020-го пандемія докотилася до України й усіх одночасно відрізали від звичного світу, приятелька пожартувала, що фільми жахів нас готували не до того. Там, коли надходить кінець світу, люди панікують, гуртуються або борються, а тут... А тут просто черги в аптеки, закриті театри та пляшка з дезинфектантом у кожному магазині. Приятелька казала, що не думала, що кінець світу виявиться таким буденним. Ми тоді просто не знали, що то й не був він. Кінець світу нам принесли сусідські ракети вранці 24 лютого.

І тут уже складно було говорити про буденні реакції. Утім, чому «було» — досі залишається. Російська армія забрала в нас радість, сміх, усмішки. Справжнє горе скрутило звук наших дворів і площ на мінімум, відняло в нас музику й безтурботні теревені зі знайомими. На вулицях і в магазинах усі похмуро-зосереджені — навіть у рідному райцентрі на межі західної та центральної України.

Вибирай свій шлях порятунку себе і не забувай, якщо

можеш, про порятунок країни

Пам'ятаєте ті перші чорні дні, коли життя завмерло, а всередині утворилася діра, що засмоктувала всю радість? Пам'ятаєте ті промінчики надії, що проривалися крізь темну зграю дементорів? Ми не могли відірватися від новинних стрічок. Скролення новин було ніби милицями, на які спиралися перелякані душі: у хаосі все-таки трапляються проблиски порядку. Новини давали ілюзію контролю над ситуацією.

А ще — образи, усе з тих самих новин. Сліпучі вибухи (тоді ще ніхто не знав, що знімати їх заборонено). Сірі пікселі на супутникових знімках: танки вздовж засніжених полів. Чорний жах: багатотисячні натовпи на польському кордоні. Дитячі крики, забуті валізи, покинуті домашні тварини, сварки між водіями. Адреналін і підірвані нерви.

Як кожна мама, я думала, як правильно вдіяти. Лишатися? Їхати? Та лишатися: навіть гігантської армії не вистачить завоювати всю нашу країну. А може, їхати? Поруч кілька стратегічних об'єктів. Зовсім поруч. Небезпечно.

Улюбленою грою в дитинстві було вирізати з картону дівчинку й вигадувати паперовий гардероб, змінювати їй образи і долі. От вона принцеса. От лікарка. Співачка. Спортсменка. Вчителька. І як у дитинстві на саморобну ляльку, я намагалася натягнути нові та страшні образи життя на справжню себе. Я біженка? Я партизанка? Під окупацією? Хто буду я за кілька днів? І чи буду я?

Кожен знаходив свій варіант відповіді. Мій був такий: я як самість, як окрема істота — це не я. Сюрприз! Я — це я плюс усі, хто від мене залежить. Син. Тварини (п'ятеро котів-інвалідів і старий сліпий пес). Дім, у який проросла корінням: син — уже п'яте покоління, що народилось і живе у ньому.

Ми лишилися.

Моя психіка скерувала: «Завмри!» Неначе летаргія напала: кому потрібні культура й історія під час апокаліпсису? Навіть погуляти у Старому місті здається актом безсоромним, нахабним — які ще архітектурні прогулянки в часи війни? Досі не можу змусити себе працювати над своїм сайтом: йому днями 21 рік, в Україні немає старішого краєзнавчого ресурсу, але яке, Господи, краєзнавство, коли незрозуміло, що там із соборами в Ізюмі й Охтирці, коли тільки руїни стоять від неоготичного Музею старожитностей у Чернігові, коли стількох пам'яток модерну й

конструктивізму в Харкові більше не існує? Я дві декади намагалася показати українцям, яка Україна крута і красива, але як тепер це робити далі? От іще одне відкриття воєнного часу: я вважала, що сайт — це велика частина мене, але виявилось, що в час катастрофи запросто забуваєш про те, що робила протягом 20 років. Шкода, проте ж є отой тренд весни-2022, оте всепрощення: значить, так для тебе правильно.

У цю мить, у травневому буянні, перемога життя над похмурим Танатосом здається дедалі безперечнішою — навіть якщо досі майже щодня доводиться спускатися під час повітряних тривог у холодний погріб чи переховуватись у спальні, вірячи у правило двох стін. Душа потрохи тане, кататонія зникає. Сором бере за закинутий сайт, за нерви, що не канати, а тонке зіжмакане павутиння. Життя просить відтиснути кнопку «пауза» — і жити його, і працювати, і вірити у майбутнє, і бути тут. Значить, так треба — і так правильно.

Текст створено за підтримки проекту Оксфордського університету «Нові горизонти науки й релігії у Східній Європі», профінансованого фондом Джона Темплтона (The John Templeton Foundation). Думки, висловлені в тексті, належать авторові й не обов'язково збігаються з поглядами фонду.

The creation of this text was supported by the University of Oxford project 'New Horizons for Science and Religion in Central and Eastern Europe' funded by the John Templeton Foundation. The opinions expressed in the publication are those of the author(s) and do not necessarily reflect the view of the John Templeton Foundation.

ІРИНА ПУСТИННИКОВА

26 ТРАВНЯ 2022

Warning: count(): Parameter must be an array or an object that implements Countable in </home/kairosbo/verbum.com.ua/www/wp-includes/post-template.php> on line **284**